

פיוטר איליץ' צ'ייקובסקי
פרק רביעי מתוך הסימפוניה מס' 4

הצעות לפעילויות:

א. דגש על הרעיונות המוזיקליים המרכזיים של הפרק:
. רעיון "הרמת מסך" - ההכרזה הסוערת, החגיגית והנמרצת
. שיר עם שקט ונוגה
הראשון חוזר ללא שינוי, על כן ניתן להתייחס אליו כאל "פזמון". לעומתו שיר העם מופיע
ב- 12 ואריאציות המשנות את אופיו.
. הנושא השלישי "התרוממות רוח" משלים את רעיונות התצוגה של הפרק.

1. מעקב אחר "הרמת המסך" של התזמורת בנושא מתפרץ ומסתער של כלי הקשת
ונשיפה מעץ בכיוון יורד לפי שני פסוקים סימטרים :
2.

- הפותח המסתיים על צליל הטוביקה פה.

Allegro con fuoco

- המסתיים בסולם דו מז'ור, על צליל דו.

תיאור בתנועת יד את מהלך "הרמת המסך" תוך הבחנה במשכים במוטיב
הכרזתי ומנוקד של התיבה הפותחת את שני הפסוקים והמשך בסחרור של
פסאז'ים סולמיים, וסיום מפתיע ורועם של הטימפני והמצלתיים.

3. לימוד הלחן הרוסי העממי בן 12 תיבות

Fl.

4. והתייחסות אל :

- עבודה מכינה על בסיס המאגר של קווינטה יורדת- מי-רה-דו-סי-לה, במקצבים שונים ובכיווני גובה שונים, בטמפו ובארטיקולציה משתנים, עד לקבלת הביצוע של הנושא בהברה לו-לו, ובשירת התווים. (סולם לה מינור).
- הבחנה בארבע הפסוקיות המרכיבות את הנושא העממי והחלפת תפקידים בין הקבוצות.
- שירה או נגינה של המורה ברגיסטר נמוך של צליל הפדאל מי לאורך הנושא כולו, ולפי ארבע פעמות (החלפת תפקידים בין המורה, וקבוצות תלמידים).
- ביצוע הלחן ברגיסטרים שונים.
- ביצוע הנושא בהאצה ריתמית (שמיניות וחלקי שש עשרה).
- ביצוע הנושא בחלופה בין מינוריזציה (רה מינור), ובין מז'וריזציה (דו מז'ור).
- ביצוע הנושא בקאנון בין הכתה ובין נגינת המורה.

3. האזנה להופעת הנושא העממי בפרק וחלוקה לשתי קבוצות לפי שירה שקטה של הלחן העממי, המבוצע על ידי כלי נשיפה מעץ, והשלמת ההפסקות בין פסוקיות הלחן על ידי תנועת ידיים המתארת את קטעי הסולמות המהירים בכלי קשת.

VI.

4. מעקב והבעה בתנועה אחר התהליך הדינמי המשתנה (קרשנדו, דימינואנדו) במעבר בין הופעת הלחן הרוסי ובין ההופעה החוזרת של נושא "הרמת המסך" ההכרזתי.

5. חשיפת הלחן העממי המקורי- בשפה הרוסית- והשוואה בינו ובין הופעתו בפרק:

Vo po - lye bye - ryo - za sta - ya - la,
 vo po - lye ku - drya - va - ya sta - ya - la,
 Iyu - li, Iyu - li, sta - ya - la,
 Iyu - li, Iyu - li, sta - ya - la.

הלבנה, עברית: הרי גולומב

מביתי ליער יצאתי,

שם לבנה גבוה מצאתי,

לולי, לולי, מצאתי.

יום תמים הלכתי, הלכתי,

הלבנה עם ערב שכחתי,

לולי, לולי שכחתי.

אך למחרת לשם חזרתי,

את העץ ראיתי ונזכרתי,

לולי לולי נזכרתי.

שניים ענפים אז קטפתי,

חלילים מהם לי גלפתי,

לולי לולי, גלפתי.

נערי הערב יגיע,

זה השי אותו כה יפתיע,

לולי לולי יפתיע.

ב. לימוד הנושא השלישי "נושא התרוממות הרוח"

1. האזנה לנושא השלישי וקבלת רשמים על אופיו
2. לימוד המקצב לפי חידון תבניות דומות לזו המקורית(מסיחים), עד לזיהוי התבנית הנכונה
3. צרוף תזמור שקוף ואוורירי בכלי הקשה

ג. לימוד הנושא הרביעי- "נושא הגורל"

1. האזנה אל הנושא ואיסוף רשמים בתחום האפי, הגוון, המהלך המלודי והריתמי. דיון מסכם ברמה של מטען דרמטי המושג על ידי התרועה הדרמטית בפורטיסימו של הקרנות והבסונים על צליל חוזר, המפעם האיטי והמקצב המנוקד.
2. האזנה אל הופעת נושא הגורל בהקשר של שינוי הטמפו והארטיקולציה, ודעיכתו ההדרגתית אל קול דממה דקה.
3. התייחסות אל המטען הרגשי הטמון ב"נושא הגורל", אותו הגדיר המלחין בכתביו, ומתיחת ההקשר בינו ובין המטען המוזיקלי והרגשי של נושא הגורל בסמפוניה החמישית של בטהובן כפי שנלמד בסמסטר הקודם.
4. העלאת ציפיות בדבר ההמשך של הפרק לאחר הדממה עם דעיכת נושא הגורל (אלו נושאים או רעיונות צפויים להישמע?).

3. התייחסות אל היבטים אחדים מתוך מכתבו של צ'יקובסקי לפתרונית שלו מדאם פון מאק בנוגע לנושא הגורל: תחושות של בדידות, חיפוש אחר אושר וחשש מכוח בלתי נמנע – הגורל האכזר- שלא יאפשר את מימוש.
4. מתן מידע על תפקידו של נושא הגורל המאחד את הסימפוניה מראשית הפרק הראשון שלה ועד הופעתו בפרק האחרון.

ד. לימוד הוואריאציות (12 וואריאציות), לאחר שליטה טובה בנושא המקורי :

1. האזנה לפרק ותגובה בהרמת יד ולחישת המקצב של הנושא עד הופעת הוואריאציה מס' 10, כולל.

2. זיהו תכונות תכונה או שתיים בולטות בכל וואריאציה מתוך תפזורת תכונות הרשומות על דף עבודה או על הלוח (מתחום הכלים הבולטים, הקישוטים שסביבו תוך העשרת המרקם, הטונאליות, הדינמיקה, האופי).

3. דיון המסכם את תהליך ההתרחקות של הוואריאציות מן הנושא המקורי.

ה. לימוד הפרק כולו בהאזנה רציפה לפי ההבחנות והתגובות הבאות:

1. תאור בתנועה את הופעות הנושא "הרמת מסך".

2. תגובה בשירה חרישית בשעת הופעת הנושא העממי הרוסי.

3. תגובה בתנועה בשעת הופעת הנושא השלישי "התרוממות הרוח" (ניצחון השאיפה של היוצר?).

4. תגובה להופעות הוואריאציות. לפי שירה חרישית של הנושא או לפי סימני אצבעות המתארים את מספר ההופעה של הוואריאציה

5. תגובה לקודה לפי סימן המספרים של הנושאים הבולטים של הפרק המשתתפים בה (הנושאים מוזכרים ברמזים החולפים ביעף).

ו. צפייה בשני ביצועים שונים ביוטיוב תוך מילוי הסעיפים בדף לצפייה מודרכת לתלמידים.

<http://www.youtube.com/watch?v=PLHj-eekdNU>

http://www.youtube.com/watch?v=mctpTylBt_I